
daartoe over de nodige capaciteiten te beschikken, in intellectueel én in sociaal opzicht.

In dit licht dient het soms wat kunstmatig aan-
doende taalgebruik in deze bundel te worden
bezien. De woordkeuze in een historisch studen-
tendispuut wordt bij officiële gelegenheden gere-
guleerd door een uit gekoesterde traditie voortko-
mende *mos*. Dat die niet samenvalt met algemeen
gangbaar Nederlands blijkt op menige pagina van
Immer blijft de band. Soms lijkt zich enige oubol-
ligheid aan te dienen. Maar schijn bedriegt: ook dit
specifieke taaleigen maakt deel uit van het ‘imma-
terieel cultureel erfgoed’. De bijdragen verhelderen
op fraaie manier waarom dat zo is. Het sociale
verkeer in het collegium diende uiteraard de gezell-
igheid, maar daarnaast toch vooral het aanleren
van vaardigheden: het precies hanteren van een
(groeps-)taal, het binnen codes van hoffelijkheid
leren uiten van zo nodig scherpe wederzijdse kri-
tiek. Geestigheid en een zekere speelsheid werden
in Quisque aangemoedigd. Dat stond echter niet
los van de doelstelling om vakbekwaamheid te be-
vorderen. Leden werden bij alle vertier ook geacht
iets te ‘kunnen’, of zich dat aan te leren: een taak op
zich te nemen met goed resultaat, effectief samen te
werken in een comité, een voordracht te houden of
daar als luisteraar gevat op te reageren. Beheersing
van de klassieke talen stond op een hoog niveau,
passief en menig geval ook actief. Voor een vloeiende
vertaling van het Quisque-lied uit het Latijn in
het Hebreeuws draaide men zijn hand niet om (p.
42), voor verzorgd drukwerk met illustraties even-
min (p. 64). De muziekcultuur vormt een kapittel
apart.

Net als bij een traditioneel Engels *college* door-
gaans het geval is, ontvangen die ‘broeders’ (Quis-
que was en is een exclusief mannelijk gezelschap)
die het tot academische excellentie brachten speci-
ale aandacht in de annalen. Dat zijn er in het ge-
val van Quisque niet weinigen geweest. Een kleine
greep uit de namen: B.D. Eerdmans, J.C. Matthes,
J.N. Bakhuizen van den Brink, G. Sevenster en
M.A. Beek. Van menig een valt in de annalen van
het collegium een fraaie karakterisering te vinden.
Al met al biedt *Immer blijft de band* een instructief
voorbeeld van wat het immaterieel erfgoed van een
studentenvereniging zoal beoogt. Dat het daarbij
om méér gaat dan joligheid en gezelligheid zal in-
middels duidelijk zijn. Uiteindelijk doel is het met
stijl en professionaliteit kunnen vervullen van func-

ties in maatschappij, academie en kerk. Deze met
zorg en aandacht vormgegeven bundel brengt dat
streven voorbeeldig aan het licht. –

¶ D.P. Engberts, G.H.A. Schaafsma en H.
Schuur, *Pro memoria. Theologie studeren in
Kampen 1965-1975. Een bundel van oud-studen-
ten*. Uitgave in eigen beheer, Boekscout Soest 2011,
331 pp. ISBN 978 94 6176 603 8.

¶ Gert van Klinken

Deze bundel is enige tijd blijven liggen. Het betreft
een al in 2011 verschenen terugblik op de Theolo-
gische Hogeschool Kampen tussen 1965 en 1975.
Deze opleiding, uitgaande van de (synodale) Gere-
formeerde Kerken in Nederland, zou in 1987 een
erkende status krijgen als universiteit. De Theolo-
gische Universiteit Kampen (ThUK) zou in 2005
opgaan in de thans nog steeds bestaande Protes-
tantse Theologische Universiteit (PThU).

Het tijdvak waarop hier wordt teruggeblikt is
dat van de jaren zestig en zeventig. Een waterschei-
ding vormt het jaar 1964, toen onderwijzers met
hoofdacte en afgestudeerden van de HBS de mo-
gelijkheid kregen om in Kampen te gaan studeren
aan de Theologische Hogeschool. Daar ging een
vooropleiding aan vooraf, waarin de klassieke ta-
len werden bijgebracht. Veel auteurs in deze bundel
behoorden tot de ‘nieuwe instromers’ van na 1964.
Het initiatief voor de hier besproken bundel ging
uit van het studentenblad *Nummer*. Dat gold als
vertegenwoordiger van de linkervleugel: politiek
bewust, betrokken bij democratisering van de uni-
versiteit, bezig met de maatschappelijke relevantie
van het geloof, internationaal gericht (bij voor-
beeld op kerkelijke presentie in de toenmalige DDR
en op de anti-Apartheidsbeweging in Zuid-Afrika).
Wat kort door de bocht gezegd: meer betrokken op
de functie van het geloof op de aarde, dan op loon
of straf in de hemel. De op het klassieke calvinisme
georiënteerde groep studenten (die er in Kampen
ook was) is in *Pro Memoria* ondervertegenwoor-
digd.

Bij mijn weten heeft het boek weinig aandacht
ontvangen in de pers. Voor wie geïnteresseerd is
in protestantse theologiegeschiedenis in naoor-
logs Nederland zou het echter jammer zijn wan-
neer deze eigenzinnige kijk op ‘Kampen’ aan de
aandacht ontsnapt. Allereerst valt op dat het ge-